

NEM Verspreidingsonderzoek Exoten

Sinds het begin van de 20e eeuw is de wasbeer (*Procyon lotor*) vanuit Noord-Amerika geïntroduceerd in Europa. De wasbeer wordt sinds 1960 ook in Nederland waargenomen, met een duidelijk zwaartepunt in Limburg. Net als andere exotische zoogdieren is ook de wasbeer in de eerste fase van verschijnen moeilijk te monitoren door de lage dichtheden en de voornamelijk nachtelijke leefwijze. Sinds 2019 probeert de zoogdiervereniging (met Provincie Limburg en de NDFF) beter zicht te krijgen op de Nederlandse populatie door middel van het wasberenmeldpunt. Ondertussen is de waarde van het meldpunt goed te merken, omdat het veel meer waarnemingen oplevert dan het NEM Meetprogramma Exoten en websites als Telmee.nl en Waarneming.nl.

De wasbeer

Wasberen zijn opportunistische, omnivore roofdieren met een nachtelijke leefwijze. Ze vervullen een vergelijkbare rol in het ecosysteem als inheemse soorten als vos, das en boom-/steenmarter. Het voorkeurs habitat in natuurlijke omgeving is loof- en gemengd bos in de buurt van water. Deze zeer adaptieve soort heeft zich echter ook aangepast aan leven in de buurt van mensen. In stedelijk gebied is de soort zo succesvol, dat de dichtheden hier 40 maal hoger kunnen liggen dan in bosgebieden. In bosgebieden worden dichtheden waargenomen tot acht individuen/km², op het platteland vijf individuen/km², maar in steden en dorpen kunnen de dichtheden oplopen tot enige tientallen individuen/km². In steden en dorpen benutten wasberen voornamelijk voedsel afkomstig van mensen (vuilniszakken, GFT-bakken, composthopen, etc.). In een meer natuurlijke omgeving is het dieet zeer divers en verschilt het sterk, afhankelijk van de omgeving en het aanbod. In Noord-Amerika staan ze bekend als nestrovers van grondbroedende vogels, maar ook planten, insecten, amfibieën, reptielen, kleine zoogdieren, eieren en vogels staan op het menu.

Foto Wikimedia commons

Wasberen in Nederland

De wasbeer is in 1960 voor het eerst in Nederland waargenomen. Sinds ongeveer 2015 is er in Limburg sprake van populatievorming, met een zwaartepunt rondom Maastricht en Sittard. De Sittardse populatie bleek na genetisch onderzoek voort te komen uit een lokale introductie, terwijl eerder werd aangenomen meldpunten dat alle wasberen uit Duitse of Belgische populaties afkomstig waren. De wasberen rondom Maastricht en in het Geuldal lijken overigens wel van Belgische origine, al moet dat nog genetisch worden bevestigd.

Globaal verspreidt de wasbeer zich vanuit het zuidoosten van Nederland richting het noordwesten. Er zijn tegenwoordig waarnemingen bekend uit alle provincies. Na Limburg worden de meeste waarnemingen gedaan in Noord-Brabant, Gelderland, Drenthe en Overijssel (figuur 2). Dit is ook te zien in de geografische verspreiding van de waarnemingen uit het wasberenmeldpunt.

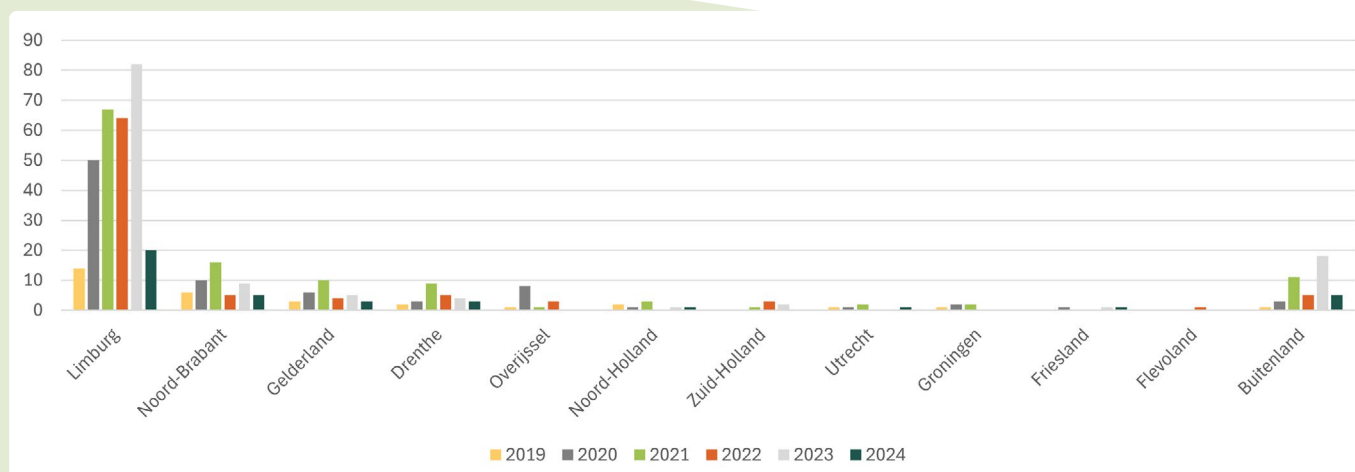
Soortspecifieke meldpunten

Sinds het lanceren van het wasberenmeldpunt in 2019 zijn er 887 meldingen binnengekomen. Het meldpunt bestaat uit een eenvoudig invulformulier dat voor iedereen toegankelijk is zonder eerst een account aan te hoeven maken. Binnengekomen meldingen worden door de Zoogdiervereniging gevalideerd. De meldingen worden beoordeeld en ingedeeld in een van vijf categorieën: niet te beoordelen, onjuist, mogelijk, waarschijnlijk of zeker. De categorie zeker is gereserveerd voor waarnemingen waarbij bewijsmateriaal wordt geleverd. Het lukt echter veel waarnemers niet om een foto of filmpje te maken. Na validatie bleven 498 zekere en waarschijnlijke waarnemingen over. De spreiding hiervan over de provincies is te zien in figuur 2.

Figuur 1 Waarnemingen van wasbeer uit de periode 2019-2024.

Ter vergelijking: bij Waarneming.nl zijn in dezelfde periode (2019-2024) 153 goedgekeurde waarnemingen binnengekomen. De toegevoegde waarde van het meldpunt zit vermoedelijk in het aanspreken van een nieuwe groep waarnemers die niet actief zijn op een digitaal platform voor natuurwaarnemingen. Het meldpunt is soortspecifiek, waardoor de website snel wordt gevonden wanneer iemand op wasbeer zoekt in een zoekmachine en is laagdrempelig genoeg om snel een melding te kunnen doen. Hierdoor wordt een grote groep ‘nieuwe’ waarnemers bereikt en is er een actueel beeld van de aanwezigheid van wasberen in Nederland.

Figuur 2 Het aantal waarnemingen beoordeeld als zeker of waarschijnlijk binnengekomen bij het wasberenmeldpunt uitgesplitst per jaar. De meting in 2019 liep van september tot het eind van het jaar, uit 2024 zijn de data tot eind april meegenomen. De categorie Buitenland omvat ontvangen waarnemingen uit aangrenzend België en Duitsland.

Wil jij ook een exotisch zoogdier melden? Bezoek dan een van onze meldpunten: [wasberenmeldpunt](#), [meldpunt exotische eekhoorns](#), [muntjakmeldpunt](#).

Dit artikel is verschenen in de nieuwsbrief **Kijk op Exoten**. [Meld je aan](#) om vier keer per jaar deze nieuwsbrief te ontvangen of [bekijk](#) eerder verschenen nummers.

Tekst Vincent Elders